

Zdravé pracoviště MÁ NEBEZPEČNÉ LÁTKY POD KONTROLOU

Průvodce kampaní

#EUhealthyworkplaces

www.healthy-workplaces.eu

Evropská agentura pro
bezpečnost a ochranu
zdraví při práci

Zdravé pracoviště

www.chemsafety.com

1. Úvod	4
1.1. O co jde?	4
1.2. Co to jsou nebezpečné látky?	6
1.3. Proč je kontrola nad nebezpečnými látkami tak důležitá?	8
1.4. Proč agentura EU-OSHA pořádá tuto kampaň?	10
2. Nebezpečné látky pod kontrolou	12
2.1. Zavedení kultury prevence rizik.	12
2.2. Právní předpisy o nebezpečných látkách.	14
2.3. Hodnocení rizik.	17
2.4. Praktická řešení	19
2.5. Některé obzvláště ohrožené skupiny pracovníků	21
2.6. Karcinogeny a rakovina z povolání	24
3. Kampaň Zdravé pracoviště na období 2018–2019	27
3.1. O kampani	27
3.2. Kdo se může kampaně zúčastnit?	28
3.3. Jak se zapojit.	29
3.4. Ceny za správnou praxi v rámci kampaně Zdravé pracoviště	30
3.5. Naše síť partnerů	31
3.6. Další informace a zdroje.	32
Odkazy a poznámky	33

1. Úvod

Z účinného řízení bezpečnostních a zdravotních rizik na pracovišti má prospěch každý zúčastněný. Je přínosné pro pracovníky, pro společnost jako celek i pro firmy. Zejména v případě méně viditelného nebezpečí může být péče o bezpečnost a ochranu zdraví pracovníků vnímána jako břemeno. To se týká především malých a středních podniků s omezenými zdroji. Avšak organizace, které dělají pro ochranu svých pracovníků více, než od nich vyžadují právní předpisy, sklízí přínosy. Díky aktivnímu skupinovému řízení bezpečnosti a ochrany zdraví, při němž se zapojují pracovníci a které se vyznačuje silným závazkem vedení, se firma stává konkurenceschopnější – například tím, že klesá míra nepřítomnosti na pracovišti v důsledku nemoci a zvyšuje se produktivita.

Tato brožura je úvodním průvodcem kampaní Zdravé pracoviště na období 2018–2019 s názvem Zdravé pracoviště má nebezpečné látky pod kontrolou, kterou pořádá Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA). Cílem kampaně je zvýšit povědomí o rizicích, která představují nebezpečné látky na pracovišti, a prosazovat kulturu prevence rizik, aby byla tato rizika odstraněna, a je-li to možné, účinně řízena.

1.1. O co jde?

Pracovníci na mnoha evropských pracovištích jsou vystaveni nebezpečným látkám. V posledních desetiletích byly některé látky, jako například azbest (který způsobuje vážné a v některých případech smrtelné nemoci plic) a vinylchlorid (který způsobuje rakovinu jater), zakázány, omezeny nebo podrobeny přísné kontrole. Nebezpečné látky jsou však stále velkým problémem v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovištích. Ve druhém vydání Evropského průzkumu podniků na téma nových a vznikajících rizik (ESENER-2) 38 % podniků uvedlo, že se na jejich pracovištích vyskytují chemické nebo biologické látky ve formě kapalin, výparů nebo prachu¹.

Podle evropského průzkumu pracovních podmínek v roce 2015 uvedlo 18 % dotazovaných pracovníků v EU, že je vystaveno chemickým výrobkům nebo látkám alespoň čtvrtinu své pracovní doby². Tento údaj se od roku 2000 téměř nezměnil.

Velké podniky často používají více než 1 000 různých chemických výrobků, jako jsou barvy, inkousty, lepidla a čisticí přípravky. Výrobky jsou obvykle tvořeny směsí několika chemických látek. Podobný počet chemických výrobků mohou používat dokonce i malé subjekty, jako jsou autoopravny. Pro některá odvětví, například stavebnictví, jsou na trhu k dostání pro širokou škálu úkolů desítky tisíc různých chemických výrobků. V závislosti na úkolech se může jeden jediný pracovník dostat do styku s několika stovkami různých chemických látek.

© EU-OSHA/Marcos Oliveira

Nebezpečné látky jsou běžnější, než si myslíte

K odvětvím, v nichž podniky uváděly v průzkumu ESENER-2 obzvláště vysoký výskyt nebezpečných látek, patří:

zemědělství, lesnictví a rybářství	62 %
výroba	52 %
stavebnictví, nakládání s odpady, zásobování vodou a elektřinou	51 %

Kromě toho se objevují důkazy, že vysokým úrovním nebezpečných látek mohou být

vystaveni pracovníci v růstových odvětvích, jako je sociální a zdravotní péče, doprava, zpracování odpadů a recyklace. Ve všech odvětvích se vyskytují obvyklé pracovní úkoly, které často zahrnují expozici nebezpečným látkám, jako je příprava jídla (jidelny, stravovací služby atd.), úklid a údržba. Žádné odvětví však není zcela bez nebezpečných látek a je zásadní, aby zaměstnavatelé posuzovali rizika, jimž jejich pracovníci čelí.

Podle Švédské agentury pro chemické látky byly v roce 1996 použity ve Švédsku tři tuny nebezpečných látek (bez benzínu) na občana; v roce 2014 činil tento údaj 3,7 tuny⁴.

1.2. Co to jsou nebezpečné látky?

Pro účely této kampaně se nebezpečnou látkou na pracovišti rozumí jakákoli látka, v plynném, kapalném nebo pevném skupenství, včetně aerosolů, výparů a par, která představuje riziko pro zdraví nebo bezpečnost pracovníků⁵. (Do oblasti působnosti této kampaně však nejsou zařazeny biologické činitele.) Patří sem vyrobené chemické látky, látky vzniklé v rámci procesu, například výfukové plyny z nafty nebo křemíkový prach, a látky vyskytující se v přírodě a používající se v pracovních procesech, například ropa nebo moučný prach.

Definice ze směrnice o chemických činitelích

- a) **„Chemickým činitelem“**⁶ se rozumí každý chemický prvek nebo sloučenina, samostatně nebo ve směsi, které se vyskytují v přirozeném stavu nebo jsou vyrobeny, použity nebo uvolněny, včetně vyloučení ve formě odpadu, jakoukoli pracovní činností, bez ohledu na to, zda byly vyrobeny záměrně nebo neúmyslně a zda byly uvedeny na trh.
- b) **„Nebezpečným chemickým činitelem“** se rozumí:
 - i) každý chemický činitel, který splňuje kritéria pro zařazení mezi nebezpečné látky podle tříd fyzikálních a/nebo zdravotních rizik stanovených v nařízení (ES) č. 1272/2008⁷,... bez ohledu na to, zda tento chemický činitel byl zařazen podle tohoto nařízení;
 - ii) každý chemický činitel, který nesplňuje kritéria pro zařazení jako nebezpečný..., ale který může z důvodu svých fyzikálně-chemických, chemických nebo toxických vlastností a způsobu, jakým je na pracovišti používán nebo přítomen, představovat riziko pro bezpečnost a zdraví pracovníků, včetně všech chemických činitelů, jimž byla na základě článku 3 přidělena limitní hodnota expozice na pracovišti.
- c) **„Činností zahrnující chemické činitele“** se rozumí každá práce, při které se používají nebo mají používat chemické činitele v rámci jakéhokoli procesu včetně výroby, manipulace, skladování, dopravy, odstranění a úpravy, nebo při které tyto chemické činitele vznikají.

Nebezpečné látky mohou způsobovat mnoho různých typů újmy, z nichž některé mohou být velmi vážné. Újma plynoucí z nebezpečných látek může vzniknout z jediné krátké expozice, z dlouhé expozice nebo z dlouhodobého hromadění látek v těle. Zahrnuje:

- dlouhodobé zdravotní účinky, například respirační onemocnění (například astma, rhinitis, azbestóza a silikóza), poškození vnitřních orgánů, včetně mozku a nervové soustavy, a nádorové onemocnění z povolání (leukemie, rakovina plic, mezoteliom a rakovina nosní dutiny),
- zdravotní účinky, které mohou být akutní nebo dlouhodobé, jako je otrava, kožní choroby, problémy s reprodukcí, vrozené vady a alergie.

Některé nebezpečné látky představují bezpečnostní rizika, například riziko požáru, výbuchu nebo udušení. Nebezpečné látky mají navíc zpravidla několik z těchto vlastností.

Existují různé „cesty“, jejichž prostřednictvím mohou být pracovníci nebezpečným látkám vystaveni. Některé látky se mohou vdechovat nebo „inhalovat“, zatímco jiné lze absorbovat i kůží. Touto cestou expozice jsou obzvláště ohroženi pracovníci, kteří vykonávají tzv. mokré práce (tj. používají vodu nebo rozpouštědla, která mohou narušit přirozenou ochrannou bariéru kůže). Nebezpečné látky se mohou do těla dostat i požitím, například pokud pracovníci konzumují stravu nebo nápoje na pracovišti, ačkoli je to zakázáno, pokud je jejich pracoviště kontaminováno nebo pokud vdechnou částice prachu a polykají je.

Rizika, která představují nebezpečné látky, může zvyšovat i těžká fyzická práce nebo horko, protože mohou zvyšovat absorpci.

Mezi látky, které mohou způsobovat dlouhodobé poškození zdraví, patří karcinogeny, které se vyskytují v mnoha pracovních situacích. Řešení rizik, která tyto látky představují, je pro Evropskou unii (EU) prioritou podle jejího Strategického rámce EU pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (2014–2020)⁸.

1.3. Proč je kontrola nad nebezpečnými látkami tak důležitá?

Právní předpisy o nebezpečných látkách při práci platí v celé EU. Poslední inspekční kampaň Výboru vrchních inspektorů práce (SLIC) týkající se nebezpečných látek však ukázala, že se podniky stále potýkají s vážnými problémy při řešení rizik, která tyto látky představují⁹. V některých odvětvích představují riziko pro pracovníky stále ještě dokonce i zakázané látky, jako je azbest, neboť byl použit ve velkém množství budov, zařízení a materiálů.

Objevují se též nové výzvy pro zacházení s nebezpečnými látkami na pracovišti, například v oblasti zelených povolání (výroba bioenergie, nové možnosti skladování energie) a v souvislosti s využíváním inovativních materiálů (například nanomateriálů) a technologií, jejichž zdravotní

rizika nejsou v současnosti známa (například 3D tisk), a s látkami označovanými za endokrinní disruptory (které ovlivňují celý endokrinní systém a poškozují reprodukční zdraví, způsobují vrožené vady a přispívají k rozvoji obezity a cukrovky).

Vysoký podíl nemocí z povolání, které jsou zahrnuty do příloh evropského seznamu nemocí z povolání, je způsobován expozicí nebezpečným látkám¹⁰.

PŘÍPADOVÁ STUDIE

Případ vážného astmatu z povolání, jemuž lze předejít

Často se předpokládá, že „nebezpečnými látkami“ se rozumí pouze nebezpečné chemické látky. Avšak případ školní kuchařky¹¹, která dostala vysoké odškodnění poté, co se u ní vyvinuly vážné dýchací problémy v důsledku práce s moukou, ukazuje, že v určitých situacích mohou být nebezpečné všechny druhy látek. Ukazuje též, že náklady na nerozpoznání rizik a nepřijetí opatření na ochranu pracovníků před nebezpečnými látkami na pracovišti mohou být velmi vysoké.

Zaměstnankyní byla 46letá školní kuchařka, jejíž práce spočívala v míchání těsta na chléb ve velkém mixéru v malé, špatně větrané kuchyni. Nic nebylo učiněno na její ochranu před riziky, která představuje vdechování moučného prachu. Vyvinuly se u ní dýchací problémy, které byly tak

vážné, že byla sotva schopná chodit a musela spát vsedě. Bylo jí diagnostikováno vážné astma.

Za pomoci svých odborů podala žádost o náhradu škody. Místní úřad, který je zřizovatelem školy, připustil, že nepřijal opatření na její ochranu. Úřadu bylo uloženo zaplatit náhradu škody ve výši 200 000 GBP.

Dlouhodobé důsledky pro zdraví zaměstnankyně byly vážné: musela odejít do invalidního důchodu a její životní styl byl vážně omezen jejími dýchacími problémy.

Poznámka: V posledních letech vytvořila řada členských států EU modely správné praxe pro účinné předcházení astmatu u pekařů.

1.4. Proč agentura EU-OSHA pořádá tuto kampaní?

Nebezpečné látky jsou součástí agendy politiky BOZP v EU a členských státech již po celá desetiletí. Nicméně je to právě oblast bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti, kde je povědomí o celé řadě případných rizik a způsobů jejich řešení stále nízké.

Jedním z obecných nedorozumění je to, že nebezpečnými látkami jsou jen uměle vyrobené chemické látky, nebo dokonce chemické látky, které výrazně zapáchají nebo mají bezprostředně zjevné nebezpečné účinky. Mnoho nebezpečných látek, jimž jsou pracovníci vystaveni, například emise výfukových plynů vznětových motorů, svářečské výpary a prach, vzniká v pracovních procesech. Jiné, například azbest, ropa a obilný prach, pocházejí z přírodních zdrojů. Stejně tak mohou představovat rizika pro pracovníky i některé přísady potravin nebo farmaceutické výrobky.

Tyto nebezpečné látky nemusí být označeny výstražnými symboly nebezpečnosti a informace z bezpečnostních listů, které vyžadují právní předpisy o chemických látkách, nemusí být k dispozici. V těchto případech si zaměstnavatelé tudíž budou muset vyhledat jiné zdroje informací, jako jsou odvětvové pokyny nebo bezpečnostní a zdravotní instrukce dodavatelů. Opět může být povědomí o rizicích, která tyto látky představují, nízké.

Jiným hojně se vyskytujícím, ale nesprávným přesvědčením je to, že používání nebezpečných látek je na ústupu. Je pravda, že mnoho známých škodlivých expozic (například PCB, azbestu a rtuti) bylo díky politickým iniciativám, právním předpisům, tlakům veřejnosti a opatřením podniků a sociálních partnerů výrazně omezeno. Existuje však mnoho méně známých nebezpečných látek¹².

Pracovníci v široké škále pracovních míst mohou být ve skutečnosti vystaveni na dnešních pracovištích rozsáhlé řadě nebezpečných látek. V roce 2017 bylo podle nařízení o klasifikaci, označování a balení (CLP) klasifikováno zhruba 129 000 látek¹³. V květnu 2017 bylo v Evropském hospodářském prostoru podle nařízení REACH (nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek¹⁴) více než 10 000 látek, z nichž asi 40 % bylo vyrobeno nebo dovezeno v objemech nad 100 tun¹⁵. Navíc zhruba 5 000 látek bylo oznámeno podle předchozích právních předpisů o chemických látkách¹⁶. Je však zapotřebí mít na paměti, že se nařízení REACH nevztahuje na nebezpečné látky, které vznikají během pracovních operací, jako je prach nebo produkty spalování.

Mylné představy o povaze a prevalenci expozic nebezpečným látkám při práci mohou zaměstnavatele a pracovníky vést k nesprávné domněnce, že řešení škodlivých expozic se jejich podniků netýká.

V důsledku toho je zjevně nutné zvýšit povědomí o výskytu nebezpečných látek, důležitosti řádného řízení zacházení s nimi a osvědčených metodách pro tuto činnost. Cílem kampaně Zdravé pracoviště na období 2018–2019 je naplnit tuto potřebu.

Provádění účinných hodnocení rizik expozic nebezpečným látkám na pracovišti se může jevit jako komplikované, jelikož je pokládáno za poměrně složitou záležitost. Na podporu podniků

při výkonu kontroly nad nebezpečnými látkami existuje celá řada pokynů. Avšak objem materiálů a četnost zdrojů mohou osoby odpovědné za řízení rizik znejistit, pokud jde o nejvhodnější místo, kde hledat pokyny. Kampaně si proto klade za cíl zlepšit přístup k nejrelevantnějším a široce použitelným praktickým řešením a pokynům a zvýšit povědomí o nich, jakož i šířit příklady správné praxe.

2. Nebezpečné látky pod kontrolou

2.1. Zavedení kultury prevence rizik

Účinné řízení expozic nebezpečným látkám na pracovišti je možné pouze za předpokladu, že každý na pracovišti bude dobře informován o rizicích a preventivních opatřeních, která lze přijmout. Významným faktorem úspěchu při předcházení nehodám a poškození zdraví při práci je vytvoření kultury prevence rizik, kde každý chápe, že bezpečnost a ochrana zdraví jsou důležité pro organizaci jako takovou.

To znamená, že zaměstnavatelé musí přijmout kroky k tomu, aby aktivně zapojili pracovníky do procesů řízení BOZP. Podle právních předpisů EU¹⁷ musejí zaměstnavatelé zapojovat pracovníky do procesu hodnocení rizik, poskytovat jim informace o tom, čemu mohou být vystaveni, a výsledky zdravotního dohledu a měření na pracovišti a poskytovat jim odbornou radu

k problematice bezpečnosti a ochrany zdraví. Měli by též vybízet pracovníky, aby chránili sami sebe, diskutovali o svých zkušenostech a řešili společné problémy¹⁸.

Jakmile pracoviště zavede kulturu prevence, stane se kontrola nad nebezpečnými látkami součástí systematického, důkladného a participativního řízení BOZP. Právní povinnosti jsou samozřejmě plněny, ale kromě toho je prevence újmy pracovníků nedílným aspektem způsobu, jakým podnik organizuje svou práci a procesy, které při práci využívá.

V následujících oddílech se zaměříme na příslušné právní předpisy a některá z klíčových opatření a praktických řešení, která jsou k dispozici k předcházení rizikům, jež mohou vyplynout z nebezpečných látek.

© EU-OSHA/Filip De Smet

Jak mohou rizikové faktory spolupůsobit

Na nových pracovních místech, například v „zeleném odvětví“, se obvyklá rizika týkající se nebezpečných látek často objevují v nových podobách¹⁹.

Mohou být zapotřebí specifické přístupy k prevenci, které berou v úvahu kombinovaná rizika. Například opravy lopatek turbíny ve větrných elektrárnách jsou spojeny s expozicí rozpouštědlům, prachu a nebezpečným složkám pryskyřic a lepidel, jakož i s prací ve výšce a proměnlivých povětrnostních podmínkách a ve stísněných prostorách.

Preventivní opatření, která se mohou obvykle využívat, aby se předešlo expozicím nebezpečným látkám, například místní odvětrání spalin, se ne vždy proto mohou uplatňovat, a pracovní postupy musejí zohledňovat, že pracovníci mohou používat i jiné osobní ochranné pracovní prostředky, například bezpečnostní popruhy pro práci ve výškách nebo na ochranu dýchacích cest pro uzavřené prostory.

2.2. Právní předpisy o nebezpečných látkách

Každý, kdo je zapojený do kontroly nebezpečných látek na pracovišti, musí znát legislativní rámec zahrnující nebezpečné látky v EU²⁰.

Nejvýznamnějšími právními předpisy ze všech jsou právní předpisy o BOZP, které jsou konkrétně zaměřeny na ochranu pracovníků před zdravotními a bezpečnostními riziky obecně a nebezpečnými látkami na pracovišti (například rámcová směrnice o BOZP, která stanoví základní zásady, směrnice o chemických činitelích, směrnice o karcinogenech a směrnice o limitních hodnotách). Stanoví odpovědnost zaměstnavatelů za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti. Prostřednictvím svého začlenění do vnitrostátních předpisů požadují právní předpisy EU o BOZP, aby zaměstnavatelé prováděli hodnocení rizik u všech bezpečnostních a zdravotních rizik, včetně rizik nebezpečných látek (viz oddíl 2.3).

„... zaměstnavatel nejprve zjistí, zda se na pracovišti nacházejí nebezpečné chemické činitele. Pokud tomu tak je, zhodnotí všechna rizika pro bezpečnost a zdraví pracovníků vyplývající z přítomnosti těchto chemických činitelů.“

Článek 4 směrnice o chemických činitelích

Právní předpisy též stanovují specifickou hierarchii preventivních opatření, která jsou zaměstnavatelé podle zákona povinni dodržovat. Nejvýše v této hierarchii je odstranění rizik. Následuje substituce nebezpečných látek méně nebezpečnými látkami nebo bezpečnějšími materiály či substituce procesu procesem, který není nebezpečný nebo je méně nebezpečný. Další jsou technická opatření, poté organizační opatření a nakonec osobní ochranná opatření (včetně používání osobních ochranných prostředků, OOPP).

Tato hierarchie je často označována jako zásada STOP:

- **S**ubstituce
- **T**echnická opatření
- **O**rganizační opatření
- **P**ersonal protection (osobní ochrana).²¹

Cílem je zajistit, aby rizika byla řešena u zdroje a aby se kolektivní opatření, tj. opatření, která chrání systematicky skupinu pracovníků, stala nejvyšší prioritou. Je důležité, aby si pracovníci byli vědomi toho, že pro karcinogeny platí přísnější opatření (viz oddíl 2.6). Členské státy jsou oprávněny uplatňovat další nebo podrobnější či přísnější předpisy, než stanovují obecné zásady směrnic EU o BOZP. Z tohoto důvodu je zásadní, aby zaměstnavatelé nahlíželi do příslušných vnitrostátních předpisů o BOZP.

V evropských směrnicích o BOZP jsou též stanoveny závazné (což znamená, že musejí být splněny) a orientační (pro orientaci, co by mělo být dosaženo) limitní hodnoty expozice na pracovišti pro nebezpečné látky. Limitní hodnoty expozice na pracovišti (occupational exposure limits, „OEL“, česky PEL) pro nebezpečné látky jsou důležité informace pro posouzení a řízení rizik. Většina členských států EU zavádí své vlastní vnitrostátní limitní hodnoty a obvykle do nich zahrnují více látek než směrnice EU. Hodnoty „OEL“ však byly

stanoveny pouze pro omezený počet látek, které se v současnosti používají na pracovišti.

Jiná nařízení a pokyny se vztahují na specifické aspekty, jako je výroba, dodávky, přeprava a označování nebezpečných látek, a ty se často týkají i pracoviště. Například nařízení REACH a CLP si kladou za cíl zajistit dostupnost informací, které jsou zásadní pro hodnocení rizik na pracovišti. Vyžadují, aby výrobci a dodavatelé chemických látek zajišťovali, že budou poskytována standardizovaná bezpečnostní označení, výstražné symboly nebezpečnosti a bezpečnostní listy. Ty obsahují informace o vlastnostech látek a nebezpečích s nimi spojených a pokyny k jejich uchovávání, manipulaci s nimi a předcházení rizikům.

Nařízení REACH a CLP přinesla několik změn, které jsou úzce spojeny s právními předpisy o BOZP, například:

- nové informace v bezpečnostních listech (údaje ze zpráv o chemické bezpečnosti, scénáře expozice, zamýšlená použití),
- omezení a potřeba povolení pro použití určitých látek,
- nové požadavky na klasifikaci a označování, včetně nových symbolů a označení nebezpečnosti.

V rámci kampaně Zdravé pracoviště 2018–2019 usiluje agentura EU-OSHA o podporu povědomí o těchto změnách a jejich důsledcích pro kontrolu nad nebezpečnými látkami na pracovišti. Toho bude dosaženo šířením informací o nástrojích a pokynech, které pomáhají při hodnocení a řízení rizik týkajících se BOZP, jakož i při substituci, a zlepšením přístupu ke zdrojům, které poskytují informace o nebezpečných látkách.

Organizační opatření

Některé klíčové směrnice a nařízení EU

Směrnice 89/391/EHS (rámcová směrnice o BOZP)

ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci – „rámcová směrnice“.

Směrnice 98/24/ES (směrnice o chemických činitelích)

ze dne 7. dubna 1998 o bezpečnosti a ochraně zdraví zaměstnanců před riziky spojenými s chemickými činiteli používanými při práci.

Směrnice 2004/37/ES (směrnice o karcinogenech a mutagenech)

ze dne 29. dubna 2004 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí karcinogenům nebo mutagenům při práci.

Nařízení (ES) č. 1907/2006 (nařízení REACH)

ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek a o zřízení Evropské agentury pro chemické látky.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 (nařízení CLP)

ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnic 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006.

Existují též nařízení a směrnice zahrnující specifické skupiny nebezpečných látek na pracovišti a stanovující orientační limitní hodnoty expozice na pracovišti.

<https://osha.europa.eu/cs/safety-and-health-legislation>

2.3. Hodnocení rizik

Jak vyjasňují právní předpisy na úrovni EU a členských států, je hodnocení rizik na pracovišti zcela zásadním předpokladem pro úspěšnou prevenci.

Při posuzování jakéhokoli rizika, které představují nebezpečné látky přítomné na pracovišti, musí vzít zaměstnavatelé v úvahu:

- nebezpečné vlastnosti,
- možnost eliminace nebo substituce,
- informace o bezpečnosti a ochraně zdraví, které musí poskytovat dodavatel (například příslušné bezpečnostní listy),
- úroveň, typ a trvání expozice a počet vystavených pracovníků,
- okolnosti práce, jejíž součástí jsou takové látky, včetně jejich množství,
- jakékoli limitní hodnoty expozice na pracovišti nebo biologické limitní hodnoty,
- účinky preventivních opatření a
- závěry, které je třeba vyvodit z již uskutečněného zdravotního dohledu.

Zejména pro malé a střední podniky je užitečné rozdělit proces hodnocení rizik na jednotlivé kroky, díky čemuž je zvládnutelnější. Součástí hodnocení rizik by měly být:

1. inventura nebezpečných látek na pracovišti a látek vytvořených pracovními procesy;
2. sběr informací (například u chemických výrobků z bezpečnostních listů) o újmě, kterou tyto látky mohou způsobit, a o preventivních opatřeních doporučených dodavateli a výrobcí nebo uvedených v pokynech. Tyto informace by se měly též používat k informování a školení pracovníků a zpracování pokynů pro pracovní procesy a manipulaci s látkami;

3. posuzování expozice určeným nebezpečným látkám, zkoumání typu, intenzity, délky, četnosti a výskytu expozice pracovníků, včetně kombinovaných účinků nebezpečných látek použitých společně a souvisejících rizik;
4. vypracování akčního plánu. Měl by uvádět kroky, které je třeba uskutečnit, v pořadí podle priority za účelem snížení rizik pro pracovníky a měl by upřesňovat, kým, jak a do jakého data by jednotlivé kroky měly být provedeny. V některých zemích jsou pro standardní pracovní operace, jako je plnění, čerpání, vrtání, broušení nebo svařování, k dispozici praktické informace o testovaných kontrolních opatřeních (návody, pokyny nebo kontrolní listy s pokyny)²²;
5. zohlednění všech pracovníků, kteří mohou být obzvláště ohroženi, a upřesnění opatření, která je zapotřebí přijmout na jejich ochranu, a jakýchkoli dalších potřeb v oblasti odborné přípravy pracovníků a při podávání informací;
6. zohlednění pracovníků, kteří mohou být vystaveni nebezpečným látkám při provádění údržby či oprav nebo náhodně, například meziproductům v chemickém výrobním procesu, který je obvykle uzavřen. Pracovníci by měli vědět, na koho se obrátit, pokud se něco nezdaří, a jak se chránit v případě nehody;
7. hodnocení rizik by mělo být pravidelně revidováno a aktualizováno.

Účinné hodnocení rizik a prevence vyžadují, aby zaměstnavatelé a jejich pracovníci byli dobře informováni a vyškoleni. Pracovníci musejí být též konzultováni z hlediska hodnocení rizik, a pokud došlo ke změnám látek, výrobků a pracovních procesů, které jsou součástí jejich pracovních míst. Členské státy a jiné subjekty mimo jiné vyvinuly řadu nástrojů, které pomáhají podnikům s hodnocením rizik.

Užitečné nástroje pro hodnocení rizik a nalezení doporučení ohledně preventivních opatření

Nástroj	Země	Zaměření
Elektronický nástroj agentury EU-OSHA „Zdravé pracoviště má nebezpečné látky pod kontrolou“	Celá EU	<ul style="list-style-type: none"> Praktický nástroj, který pomáhá při řízení rizik, která představují nebezpečné látky na pracovišti. Interaktivní a uživatelsky přátelský Nabízí praktická opatření k odstranění a minimalizaci rizik. https://guides.osha.europa.eu/dangerous-substances/
Platforma OiRA agentury EU-OSHA	Celá EU	<ul style="list-style-type: none"> Internetová platforma nabízející volný přístup k interaktivním a odvětvově specifickým nástrojům pro hodnocení rizik V závislosti na dotčeném odvětví zahrnují některé nástroje OiRA rizika, která představují nebezpečné látky. Mnoho nástrojů je k dispozici v různých jazycích. https://oiraproject.eu/cs
COSHH Essentials a e-COSHH	Spojené království, ale šířen v rozsáhlém měřítku	<ul style="list-style-type: none"> Snadný, odstupňovaný přístup k hodnocení rizik a faktory, které identifikují vhodný přístup ke kontrole Používá matice rizik k identifikaci vhodných kontrolních opatření. Poskytuje obecné kontrolní přístupy a pokyny pro jednotlivé úkoly. http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/coshh-tool.htm Přímé poradenské listy: http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/direct-advice/index.htm
GISBAU a GISCHEM	Německo	<ul style="list-style-type: none"> Pro stavebnictví, chemický průmysl, kovozpracující průmysl a další odvětví Databáze doplněná o produktové kódy skupin běžně používaných látek Odkaz na platformu pro výměnu bezpečnostních listů http://wingisonline.de/ http://www.gischem.de/index.htm
Stoffenmanager	Nizozemsko	<ul style="list-style-type: none"> Pro různé typy podniků Uspořádání relevantních poznatků a informací Interaktivní Dostupný v šesti jazycích Součástí je dobře přijímaný kvantitativní model expozice. https://stoffenmanager.nl/
EMKG (Jednoduchý program pro snadnou kontrolu nebezpečných látek na pracovišti)	Německo	<ul style="list-style-type: none"> Praktický průvodce pro řízení rizik Podpora malých a středních podniků Převádí informace z bezpečnostních listů a pracovišť na praktická opatření snižující rizika. http://www.baua.de/en/Topics-from-A-to-Z/Hazardous-Substances/EMKG/EMKG_content.html
KemiGuiden	Švédsko	<ul style="list-style-type: none"> Pro malé firmy Interaktivní nástroj Poskytuje rady šité na míru týkající se hodnocení rizik a kontroly na základě odpovědí na otázky ohledně situace podniku. www.kemiguide.se
SEIRICH	Francie	<ul style="list-style-type: none"> Interaktivní nástroj Umožňuje přístup šitý na míru zohledňující různé úrovně zkušeností a složitosti. Nabízí rady šité na míru týkající se hodnocení rizik a kontroly na základě odpovědí na otázky ohledně situace podniku. http://www.seirich.fr/seirich-web/index.xhtml

2.4. Praktická řešení

K dispozici je velké množství pokynů a mnoho praktických nástrojů, které pomáhají řešit nebezpečné látky. Veřejné instituce a úřady, zaměstnavatelská či profesní sdružení a odborové svazy vypracovaly mnoho nástrojů a materiálů s pokyny s konkrétními cíli podpořit podniky v této oblasti a pomoci úřadům vymáhat příslušné právní předpisy. Patří mezi ně obecné i specifitější dokumenty. Mohou se například zaměřit na to, jak rozhodovat o substituci, nebo mohou obsahovat doporučení ohledně

řešení typických pracovních úkolů nebo řešení v konkrétním povolání či odvětví.

V rámci kampaně Zdravé pracoviště na období 2018–2019 shromáždila agentura EU-OSHA na internetových stránkách kampaně (<https://healthy-workplaces.eu>) celou řadu těchto nástrojů, materiálů s pokyny a příkladů správné praxe, včetně audiovizuálních materiálů. Jsou mezi nimi, mimo jiné, zdroje na podporu inspektorátů práce, malých a středních podniků a zástupců pracovníků, proto určitě stojí za to tyto stránky navštívit a dozvědět se o pomoci, která je nabízena.

© Shutterstock/Dagmara_K

Správná praxe: eliminace

Svařování a pájení domovních trubek vystavuje svářeče nebezpečným látkám v uvolňujících se výparech. Svařování a pájení však lze eliminovat pomocí speciálního nástroje, který spojuje trubky

pod vysokým tlakem. Další výhody, jako je rychlost a snadnost tohoto nového řešení, byly zásadní pro jeho rychlé přijetí a napomohly k úspěchu této volby nové techniky.

SUBSTITUCE DEZINFEKČNÍHO PŘÍPRAVKU V ODVĚTVĚ SOCIÁLNÍ PÉČE

Domov důchodců ve Španělsku používal k úklidu místností po zemřelých pacientech dezinfekční přípravek, který obsahoval mimo jiné triclosan a 2-butoxyethanol, silně dráždivé a toxické látky. Jeden ze zaměstnanců, který výrobek používal, trpěl na podráždění krku a dýchací problémy.

O situaci byl informován zástupce odborů a oddělení regionálního odborového svazu problém vysvětlilo zaměstnavateli. Regionální odborový svaz poté začal za asistence španělského Odborového institutu pro práci,

životní prostředí a zdraví (ISTAS) hledat alternativy.

Bylo posouzeno několik alternativ a bylo rozhodnuto, že dezinfekční přípravek bude nahrazen výrobkem na bázi didecyldimethylamoniumchloridu a ethoxylovaných alkoholů. Tato alternativa nebyla bez rizik a muselo se s ním manipulovat pomocí vhodných ochranných opatření. Avšak rizika, která představuje, byla méně závažná. Dalším přínosem bylo menší poškození životního prostředí náhradním výrobkem.

2.5. Některé obzvláště ohrožené skupiny pracovníků

Všichni pracovníci musejí být stejně chráněni před riziky, která způsobují nebezpečné látky. Zvláštní citlivost nebo podmínky některých skupin pracovníků však mohou být přehlíženy, a tyto skupiny pak mohou být ohroženy ve větší míře. Riziko může být vyšší z toho důvodu, že tito pracovníci jsou nezkušení, neinformovaní nebo fyzicky zranitelnější nebo že často mění pracovní místo nebo pracují v odvětvích, kde je nízké povědomí o této problematice, nebo že mají vyšší či odlišnou fyziologickou citlivost (například mladí uční nebo rozdíl mezi muži a ženami).

Do skupin, které jsou vystaveny zvláštním rizikům, mohou patřit ženy, mladí pracovníci, migrující pracovníci a pracovníci, u nichž je nižší pravděpodobnost, že absolvovali odbornou přípravu a dostali informace (například agenturní nebo dočasní pracovníci a ti, kteří pracují v neformální ekonomice). K odvětvím, v nichž jsou tyto skupiny pracovníků často vystaveny nebezpečným látkám, patří zemědělství a zahradnictví, stavebnictví, odpadové

hospodářství, doprava, kadeřnické práce, profesionální úklidové práce, zdravotní a sociální péče a hotely, restaurace a stravování. Navíc se expozice pracovníků v některých povoláních, například v úklidu a údržbě, nakládání s odpady a odpadními vodami nebo v pohotovostních a záchranných službách, různí a je často nepředvídatelná.

Zvláštní potřeby těchto pracovníků je zapotřebí brát v úvahu při hodnocení rizik, která představují nebezpečné látky na pracovišti²³, a při stanovování preventivních opatření. Je například důležité, aby měli přístup k výsledkům hodnocení rizik, aby absolvovali odbornou přípravu a aby byl zajištěn jejich podíl na rozhodování o řízení rizik.

Je zásadní, aby rizika, jimž jsou tito pracovníci vystaveni, nebyla podceňována a aby i u jiných zaměstnanců byly uplatňovány zásady hodnocení rizik, substituce a eliminace a aby byla respektována hierarchie preventivních opatření. Jsou k dispozici manuály pro podniky, které zaměstnávají příslušníky ohrožených skupin, například existuje sada nástrojů britského úřadu inspekce práce „Health and Safety Executive“ k řízení bezpečnosti a ochrany zdraví migrujících pracovníků²⁴.

Vnitrostátní údaje naznačují, že pracovníci do 25 let jsou více než kterákoli jiná věková skupina vystaveni karcinogenním látkám²⁵.

ZAMĚSTNANKYNĚ – POKYNY K ZAJIŠTĚNÍ VHODNOSTI OSOBNÍCH OCHRANNÝCH PRACOVNÍCH PROSTŘEDKŮ

Omezené přizpůsobení osobních ochranných pracovních prostředků některým skupinám, zejména ženám, je zásadní otázkou v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti.^{26, 27, 28}

Osobní ochranné pracovní prostředky, jako jsou dýchací přístroje, ochranné pomůcky proti pádu, ochranná obuv, rukavice, přilby a bezpečnostní brýle, mohou být pro mnoho žen příliš velké. To představuje zdravotní rizika, pokud dýchací přístroje nechrání náležitě před chemickými látkami, a bezpečnostní rizika, pokud se volně oblečení a rukavice zachytí ve stroji. Mnoho žen může špatně padnoucí prostředky pokládat za nepohodlné a nepoužívá je, čímž se vystavuje riziku zranění.

K dispozici je pro praxi několik dokumentů. Například: Sdružení pro prevenci průmyslových nehod a Ředitelství pro záležitosti žen v kanadské provincii Ontario vytvořily adresář; Kanadské centrum pro výzkum a odbornou přípravu v oblasti stavebnictví vytvořilo sérii kontrolních seznamů (pro prostředky na ochranu hlavy a zraku, osobní ochranné pracovní prostředky pro ochranu sluchu, rukavice, ochranu nohou a chrániče těla), které by mohly používat zaměstnankyně k posouzení, zda jim vybrané osobní ochranné pracovní prostředky sedí správně²⁹, a britské národní odborové centrum vydalo obdobné pokyny pro zástupce pracovníků³⁰.

**Ochrana osob
(Personal
protection)**

MLADÍ PRACOVNÍCI – INTERAKTIVNÍ DATABÁZE PRO STUDENTY ORGANICKÉ CHEMIE

NOP-online³¹ je příkladem toho, jak interaktivní databáze může podpořit vzdělávání a odbornou přípravu v oblasti BOZP v souvislosti s bezpečností v laboratoři.³² Je zaměřena na studenty v laboratorních kurzech organické chemie, které jsou na vysokých školách povinné při studiu přírodních věd, medicíny a některých technických oborů. V těchto kurzech se studenti zpravidla učí základní laboratorní techniky syntézy a analýzy. Postupy, jak se vyvarovat účinku toxických látek, nejsou vyučovány explicitně.

NOP-online je sbírka popisů pokusů v organické chemii. Pokusy lze procházet podle názvu, čísla, pracovní techniky a třídy látky a typu reakce. Studenti mohou získat podrobný popis látek použitých v pokusu a látek vzniklých při chemické reakci. Součástí jsou informace o bezpečnostních a zdravotních rizicích

a dostupnost toxikologických údajů o těchto látkách. Odlišné barvy naznačují toxicitu a ekotoxicitu různých látek a to, zda byla daná látka důkladně testována z hlediska škodlivých účinků. K popisu každého pokusu jsou přiloženy podrobné laboratorní pokyny, rady ohledně bezpečnosti a postupů analýzy a další informace o otázkách udržitelnosti. Závěrečné hodnocení umožňuje studentům porovnávat reakce a látky, které při nich vznikají, a získat tak představu o rizicích spojených s každým pokusem a jeho hmotou a energetickou účinností.

Internetová stránka je neustále aktualizována a uživatelé jsou nabádáni, aby doplňovali komentáře a aktivně se podíleli na tvorbě zdrojů. Veškeré informace jsou k dispozici v němčině, angličtině a italštině a některé též v arabštině, turečtině, indonéštině, portugalštině a ruštině.
<http://www.oc-praktikum.de/nop/en-entry>

2.6. Karcinogeny a rakovina z povolání

Každý rok je v Evropě nádorové onemocnění diagnostikováno u přibližně 1,6 milionu osob v produktivním věku. Celkový odhad počtu osob v EU, které onemocní rakovinou v důsledku expozice karcinogenům v zaměstnání, je vyšší než 120 000 ročně, což vede k téměř 80 000 úmrtím ročně.^{33,34} Podle odhadů Mezinárodní organizace práce (MOP) a EU jsou karcinogeny ve skutečnosti příčinou většiny smrtelných nemocí z povolání v EU³⁵.

Rakovině z povolání lze v mnoha případech předcházet: například ve Velké Británii umírá na rakovinu z povolání z důvodu expozice karcinogenům při práci v minulosti odhadem 8 000 pracovníků ročně. V budoucnosti však lze mnohým z těchto případů předejít pomocí přístupu smíšeného opatření za účelem zlepšení souladu se současnými limitními hodnotami expozice³⁶.

Existují stovky nebezpečných látek, které byly klasifikovány jako karcinogeny a jimž mohou být pracovníci vystaveni³⁷, a ve skutečnosti některé z těchto látek, jimž jsou pracovníci nejčastěji vystaveni, karcinogenní jsou. Specifické studie ukazují vysoké expozice karcinogenům. Australská studie expozice v práci například zjistila, že v letech 2011/2012 bylo přibližně 37 % účastníků vystaveno při práci alespoň jednomu karcinogenu na pracovišti.³⁸

Některé z karcinogenů zjištěných na pracovištích navíc vznikají v samotných pracovních procesech, a nevztahuje se na ně tudíž nařízení REACH a jeho procesy na základě bezpečnostních listů a komunikace v obou směrech dodavatelského řetězce. Pro tyto karcinogeny je nutné hledat

jiné způsoby prosazování prevence a osvětové činnosti. Dobrým příkladem toho, jak společné úsilí může výrazně snížit expozici, je nedávný úspěch při omezování expozice tabákovému kouři.

Francouzská studie³⁹ zjistila, že mladí pracovníci a pracovníci údržby jsou více a s větší pravděpodobností vystaveni několika karcinogenům současně. Zjistila též, že látky, jimž jsou pracovníci významnou měrou vystaveni, jsou ty, pro které je složité provést kontrolní opatření. To je z toho důvodu, že vznikají při procesu, například produkty spalování, jako jsou emise výfukových plynů vznětových motorů, svářečské výpary, saze a dehet, živice a respirabilní krystalický oxid křemičitý⁴⁰.

Zvýšené riziko expozice karcinogenům může existovat i u pracovníků v konkrétních povoláních, příkladem mohou být svářeči, malíři, kadeřnice a zdravotní sestry.

Je důležité, aby si zaměstnavatelé byli vědomi toho, že podle právních předpisů EU je nutné přijmout obzvláště přísná opatření, aby se předešlo újmě způsobené expozicí karcinogenům při práci. Ta doplňují opatření vyžadovaná pro jiné nebezpečné látky. K dalším opatřením patří přísné požadavky na substituci, práce v uzavřeném systému, záznam expozic a přísnější požadavky z hlediska informací a dokumentace.

Přímé náklady na expozici karcinogenům při práci v celé Evropě se odhadují na 2,4 mld. EUR ročně⁴¹.

© michaeljung - Fotolia

Plán týkající se karcinogenů

V roce 2016 zařadilo nizozemské předsednictví v Radě EU prevenci expozice karcinogenům na první místo v seznamu priorit v oblasti BOZP. Iniciovalo pakt společné spolupráce mezi agenturou EU-OSHA, evropskými sociálními partnery, Evropskou komisí a nizozemským a rakouským ministerstvem práce.

Signatáři se zavázali k vypracování plánu týkajícího se karcinogenů, akčního programu s cílem zvýšit povědomí

o rizicích, identifikovat chytrá řešení a sdílet osvědčené postupy.

Agentura EU-OSHA pomáhá tento program prosazovat, a to i prostřednictvím kampaně Zdravé pracoviště na období 2018–2019.

Více informací o plánech akcí najdete na adrese <https://osha.europa.eu/cs/themes/dangerous-substances/roadmap-to-carcinogens>.

RESPIRABILNÍ KRYSALICKÝ OXID KŘEMIČITÝ NA STAVBÁCH: NOVÉ EVROPSKÉ POKYNY PRO INSPEKTORY PRÁCE

Výbor vrchních inspektorů práce (SLIC) vydal pokyny pro národní inspektoráty práce, vytvořené jeho pracovní skupinou Chemex, týkající se řešení rizik způsobených expozicí respirabilnímu krystalickému oxidu křemičitému⁴² na staveništích.^{43, 44}

Respirabilní krystalický oxid křemičitý je velmi rozšířen na pracovištích v EU mnoha průmyslových odvětví, včetně těžby, cihlářství a stavebnictví, a je znám jako příčina závažných onemocnění, jako je silikóza, chronická obstruktivní plicní nemoc a rakovina plic. V centru pozornosti těchto pokynů je stavebnictví z důvodu prevalence respirabilního krystalického oxidu křemičitého v tomto odvětví, vysokého rizika z hlediska potenciální expozice a velkého počtu pracovníků, kteří by se s touto látkou mohli dostat do kontaktu.

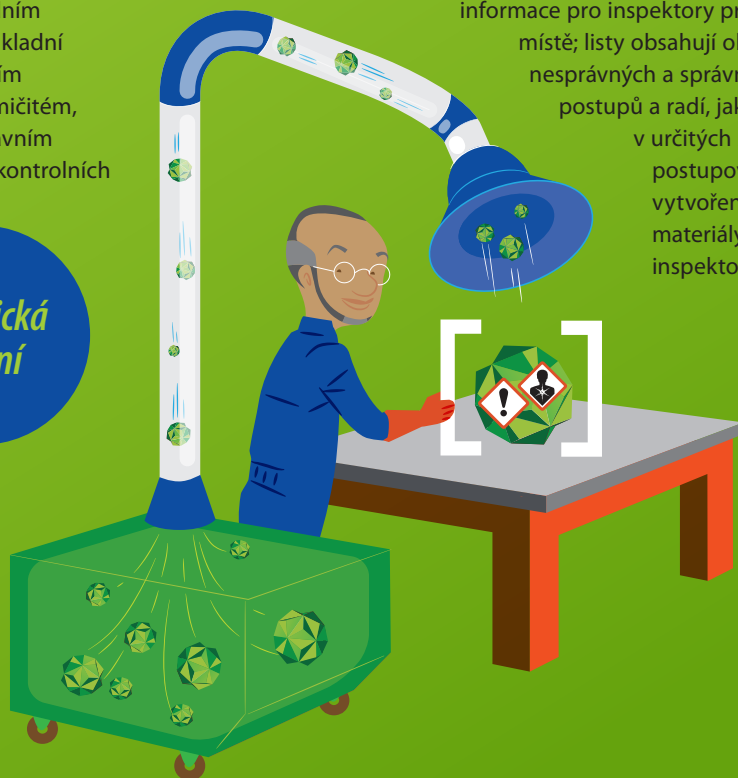
Pokyny poskytují národním inspektorátům práce základní informace o respirabilním krystalickém oxidu křemičitém, zdravotních rizicích, právním rámci a doporučených kontrolních

opatření. K metodám kontroly expozice patří eliminace respirabilního krystalického oxidu křemičitého z procesu, přizpůsobení procesu tak, aby došlo ke snížení emisí v pracovním prostoru (například používáním vody, aby prach nelétal ve vzduchu, nebo pomocí místní ventilace), a používání respiračních osobních ochranných pracovních prostředků.

Pokyny doporučují opatření pro případ výskytu potenciálního vysokého, středního nebo nízkého zdravotního rizika spojeného s respirabilním krystalickým oxidem křemičitým v závislosti na rozsahu a úrovni kontrol používaných zaměstnavatelem. Doporučená opatření se řídí hierarchií preventivních opatření a zahrnují vhodné příklady příslušných kontrolních opatření.

Celá řada listů s úkoly zaměřených na typické pracovní situace poskytuje praktické informace pro inspektory práce na místě; listy obsahují obrázky nesprávných a správných postupů a radí, jak v určitých situacích postupovat. Byly vytvořeny i školicí materiály pro inspektory práce.

Technická řešení

3. Kampaň Zdravé pracoviště na období 2018–2019

3.1. O kampani

Navzdory snahám na unijní, vnitrostátní a odvětvové úrovni omezit expozice nebezpečným látkám setkávají se evropští pracovníci se situacemi, které mohou způsobovat zdravotní problémy, nemoci a smrt nebo které k nim mohou přispívat.

Cílem kampaně Zdravé pracoviště na období 2018–2019 je pomoci vyřešit tento problém splněním pěti strategických úkolů:

1. Zvyšování povědomí o důležitosti a relevantnosti kontroly nad nebezpečnými látkami na evropských pracovištích tím, že jsou poskytována fakta a údaje o expozicích nebezpečným látkám a jejich vlivu na pracovníky.
2. Prosazování hodnocení rizik, eliminace a substituce a hierarchie preventivních opatření tím, že jsou poskytovány informace o praktických nástrojích a příkladech správné praxe.
3. Zvyšování povědomí o rizicích spojených s expozicí karcinogenům při práci prostřednictvím podpory výměny osvědčených postupů jako signatář paktu zavazujícího k dodržování akčního plánu týkajícího se zacházení s karcinogeny.
4. Zacílení na skupiny pracovníků se specifickými potřebami a vyšší úrovní rizik, například v důsledku jejich omezených znalostí o nebezpečných látkách, tím, že jsou poskytována fakta a údaje a informace o správné praxi.
5. Zvyšování povědomí o vývoji politiky a legislativním rámci poskytováním přehledu o stávajícím rámci a stávajících pokynech.

Kampaň agentury EU-OSHA může mít v mnohých těchto oblastech významný přínos. Především pak bude budovat partnerství s cílem zajistit, aby vědecké a praktické poznatky byly sloučeny a „převedeny“ na praktická řešení pro řízení rizik, která představují nebezpečné látky na pracovišti.

Kampaň Zdravé pracoviště se snaží dosáhnout svých cílů díky zprostředkujícím subjektům, které mohou agentuře EU-OSHA pomoci oslovit adresáty kampaně na pracovištích v celé Evropě. Agentura EU-OSHA vytvoří celou škálu zdrojů, které lze použít a přizpůsobit potřebám členských států, partnerských organizací a podniků, a bude organizovat vybrané klíčové aktivity a události, mj. soutěž Cena za správnou praxi v rámci kampaně Zdravé pracoviště (viz oddíl 3.4).

Agentura EU-OSHA bude též hostit závěrečnou událost kampaně, summit kampaně Zdravé pracoviště, který nabízí šanci sítím a partnerům, kteří přispěli ke kampani, aby se zamysleli nad dosaženými výsledky, poučili se z předchozích dvou let a využili získané poznatky k další práci.

Důležitá data

Zahájení kampaně
duben 2018

Evropské týdny bezpečnosti a ochrany zdraví při práci:
říjen 2018 a říjen 2019

Setkání partnerů kampaně ohledně výměny informací o správné praxi
1. čtvrtletí roku 2019

Summit kampaně Zdravé pracoviště
listopad 2019

3.2. Kdo se může kampaně zúčastnit?

Vybízíme všechny zainteresované organizace a jednotlivce, aby se k nám v kampani připojili, přičemž kampaň se zaměřuje především na spolupráci s následujícími skupinami prostředníků při šíření informací:

- kontaktní místa EU-OSHA a jejich národní sítě,
- sociální partneři (evropští i vnitrostátní),
- odvětvové výbory pro kolektivní vyjednávání,
- tvůrci politik (evropští i vnitrostátní),
- velké podniky, odvětvové federace a sdružení malých a středních podniků,
- evropské orgány a jejich sítě (Enterprise Europe Network),
- evropské nevládní organizace,
- odborníci na BOZP a jejich sdružení,
- výzkumná komunita v oblasti BOZP,
- inspektoráty práce a jejich mezinárodní asociace,
- sdělovací prostředky.

3.3. Jak se zapojit

Existuje mnoho praktických způsobů, jak se zapojit a podpořit tuto kampaň:

- zvyšování povědomí šířením a zveřejňováním materiálů kampaně,
- organizace událostí a činností, například workshopů a seminářů, školicích kurzů, soutěží,
- prosazování zásady substituce a hierarchie preventivních opatření,
- využívání a podpora praktických nástrojů a jiných zdrojů dostupných k výkonu kontroly nad nebezpečnými látkami na pracovišti,
- sdílení osvědčených postupů k prevenci rizik, která představují nebezpečné látky na pracovišti,
- účast v soutěži Ceny za správnou praxi v rámci kampaně Zdravé pracoviště,
- účast na Evropských týdnech bezpečnosti a ochrany zdraví při práci pořádaných v říjnu 2018 a říjnu 2019,

- tím, že se stanete oficiálním partnerem kampaně (určeno celoevropským nebo mezinárodním organizacím),
- tím, že se stanete národním partnerem kampaně (určeno organizacím působícím na vnitrostátní úrovni),
- tím, že se stanete mediálním partnerem kampaně (určeno národním nebo evropským sdělovacím prostředkům),
- kontakt a aktuální informace prostřednictvím internetové stránky kampaně (<https://healthy-workplaces.eu>) a našich příspěvků na sociálních médiích – najdete nás na Facebooku, Twitteru a LinkedIn.

Oficiální partneři kampaně se zavazují k propagaci kampaně a k její podpoře v praxi. Partnerství v kampani přináší na oplátku celou řadu výhod, včetně účasti na aktivitách spojených s výměnou správné praxe a dalších příležitostí ke spolupráci. Více informací naleznete na internetových stránkách kampaně.

3.4. Ceny za správnou praxi v rámci kampaně Zdravé pracoviště

Ceny za správnou praxi v rámci kampaně Zdravé pracoviště oceňují vynikající a inovativní postupy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti. Takto ukazují přínosy pro podniky, které přijmou osvědčené postupy pro BOZP.

Své příspěvky mohou přihlásit všechny organizace z členských států, kandidátských zemí, potenciálních kandidátských zemí a zemí Evropského sdružení volného obchodu (ESVO).

Příspěvky by se měly zaměřit na:

- spolupráci zaměstnavatelů a pracovníků při řízení rizik, která představují nebezpečné látky na pracovišti, a prosazování kultury prevence rizik,
- úspěšné uplatňování preventivních opatření,
- měřitelná zlepšení stavu bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti,
- udržitelnost přijatých opatření v čase,
- přenositelnost opatření do jiných organizací z různých odvětví a zemí.

Síť národních kontaktních míst agentury EU-OSHA shromažďuje přihlášky a nominuje národní vítěze do celoevropského kola soutěže. Soutěž o Ceny za správnou praxi začíná současně s kampaní. Vítězové jsou oznamováni na slavnostním vyhlášení, které se koná ve druhém roce kampaně a má vyzdvihnout úspěchy účastníků.

3.5. Naše síť partnerů

Pro úspěch našich kampaní jsou zásadní partnerství s klíčovými zúčastněnými subjekty. Spoléháme se na podporu celé řady partnerských sítí:

- **Národní kontaktní místa – Focal Points:** všechny kampaně Zdravé pracoviště koordinuje na vnitrostátní úrovni síť kontaktních míst EU-OSHA.
- **Evropští sociální partneři:** sociální partneři reprezentují zájmy pracovníků a zaměstnavatelů na evropské úrovni.
- **Oficiální partneři kampaně:** jako partneři podporuje kampaň Zdravé pracoviště 100 celeoevropských a mezinárodních podniků a organizací.
- **Mediální partneři:** kampaň Zdravé pracoviště je podporována exkluzivní skupinou novinářů a redaktorů z celé Evropy, kteří se věnují podpoře bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti. Přední evropské odborné časopisy o BOZP zvyšují povědomí o kampani a propagují ji. Nabídka mediálního partnerství zase zvyšuje profil zveřejněných článků a umožňuje partnerům

spojit se se sítěmi EU-OSHA a zúčastněnými subjekty z celé Evropy.

- **Enterprise Europe Network:** tato síť radí malým a středním podnikům z celé Evropy, aby využívaly obchodních příležitostí a nových trhů, a podporuje je při tom. Díky dlouhodobé spolupráci s agenturou EU-OSHA má Enterprise Europe Network ustavenou síť ambasadorů pro BOZP na národní úrovni ve třiceti evropských zemích a má v plánu sehrát aktivní roli při propagaci kampaně Zdravé pracoviště.
- **Orgány EU a jejich sítě:** zejména držitelé předsednictví Evropské rady.
- **Další instituce EU se zvláštním zájmem o téma kampaně:** Evropská agentura pro chemické látky (ECHA), Evropská agentura pro životní prostředí (EEA), Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA), Výkonná agentura pro malé a střední podniky (EASME), Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE), nadace Eurofound a Společné výzkumné středisko (JRC).

Více informací o našich partnerech najdete na internetových stránkách kampaně (<https://healthy-workplaces.eu>).

© EU OSHA/Pierre Wachholder

3.6. Další informace a zdroje

Navštivte internetové stránky kampaně (<https://healthy-workplaces.eu>), kde najdete širokou škálu materiálů kampaně navržených tak, aby vám pomohly při její propagaci a podpoře. Patří mezi ně:

- leták kampaně a leták k soutěži Ceny za správnou praxi v rámci kampaně Zdravé pracoviště,
- prezentace ve formátu PowerPoint, plakáty, informační grafické materiály a další materiály,
- sada nástrojů kampaně – rady, jak vést svou vlastní kampaň, a zdroje na vaši podporu,
- nejnovější video s animovanou postavíčkou Napo a jeho kolegy zvyšující povědomí o otázkách týkajících se nebezpečných látek, včetně klasifikace, označování a balení chemických látek, nebezpečí tabákového kouře a prachu,

- praktický elektronický nástroj pro kontrolu nad nebezpečnými látkami na pracovišti,
- databáze případových studií, pomůcek a nástrojů, audiovizuálních materiálů a dalších materiálů o správné praxi získaných z celé Evropy,
- série krátkých informačních listů o prioritních tématech týkajících se nebezpečných látek,
- odkazy na užitečné stránky.

Zůstaňte v kontaktu a informujte se průběžně o našich činnostech a událostech prostřednictvím našich příspěvků na sociálních médiích – najdete nás na Facebooku, Twitteru a LinkedIn.

Odkazy a poznámky

- 1 Shrnutí – druhý Evropský průzkum podniků na téma nových a vznikajících rizik (ESENER-2), EU-OSHA, 2015, s. 5. K dispozici na adrese: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/esener-ii-summary-en.PDF>
- 2 6. evropský průzkum pracovních podmínek, přehledná zpráva, Eurofound, 2016, s. 43. K dispozici na adrese: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1634en.pdf
- 3 ESENER-2 – Přehledová zpráva: řízení bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti, EU-OSHA, 2016, s. 18. K dispozici na adrese: https://osha.europa.eu/sites/default/files/ESENER2-Overview_report.pdf
- 4 <http://www.miljomal.se/Miljomalen/Alla-indikatorer/Indikatorersida/Dataunderlag-for-indikator/?iid=69&pl=1&t=Land&l=SE>
- 5 Viz též EU-OSHA, „Nebezpečné látky“: <https://osha.europa.eu/cs/themes/dangerous-substances>
- 6 Právní předpisy EU používají výraz „chemické činitele“ k označení samostatných látek, směsí a látek vzniklých v rámci procesu.
- 7 Nařízení CLP: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí; viz též <https://echa.europa.eu/regulations/clp/understanding-clp>.
- 8 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=151&langId=cs>
- 9 SLIC, Final report on the SLIC inspection campaign 'Risk assessment in the use of dangerous substances, 2010-2011 (Závěrečná zpráva o inspekční kampani SLIC „Hodnocení rizik při používání nebezpečných látek, 2010–2011) (nezveřejněna).
- 10 Doporučení Komise 2003/670/ES ze dne 19. září 2003 o evropském seznamu nemocí z povolání. K dispozici na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32003H0670>
- 11 HSE (britský úřad inspekce práce „Health and Safety Executive“), „Školní kuchařka sotva chodí“: <http://www.hse.gov.uk/coshh/casestudies/cook.htm>
- 12 V současnosti (červenec 2017) obsahuje registr chemických látek Spojených států amerických (US Chemical Abstracts Service Registry) více než 130 milionů organických a anorganických látek a 67 milionů sekvenčí proteinů a sekvenčí DNA. Registr je denně aktualizován přibližně o 15 000 dalších nových látek: <https://www.cas.org/about-cas/cas-fact-sheets>
- 13 <https://echa.europa.eu/information-on-chemicals/cl-inventory-database>
- 14 Viz <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:02006R1907-20140410>
- 15 Statistika registrace agentury ECHA, údaje k 15. květnu 2017: https://echa.europa.eu/documents/10162/5039569/registration_statistics_full_en.pdf
V roce 2018 obdrží agentura ECHA ve třetím kole registrací dokumentace o chemických látkách s objemem výroby nebo dovozu mezi 1 a 100 tunami, přičemž se očekává registrace 25 000 látek: <https://echa.europa.eu/press/press-material/pr-for-reach-2018>
- 16 Látky oznámené podle směrnice 67/548/EHS (NONS) před zavedením nařízení REACH jsou považovány za zaregistrované.
- 17 Směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci, zejména články 9, 10 a 11.
- 18 Kim Y., Park J. a Park M., 2016, „Creating a culture of prevention in occupational safety and health practice“ (Vytvoření kultury prevence v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v praxi), Safety and Health at Work (SH@W), 7, s. 89–96. K dispozici na adrese: <http://dx.doi.org/10.1016/j.shaw.2016.02.002>
- 19 <https://osha.europa.eu/en/topics/green-jobs>, <https://osha.europa.eu/cs/topics/green-jobs>
- 20 See Keen C., „Dangerous substances (chemical and biological“ (Nebezpečné látky (chemické a biologické)), OSHwiki: [https://oshwiki.eu/wiki/Dangerous_substances_\(chemical_and_biological\)#Hierarchy_of_control](https://oshwiki.eu/wiki/Dangerous_substances_(chemical_and_biological)#Hierarchy_of_control)
- 21 Viz článek 6 směrnice Rady 98/24/ES ze dne 7. dubna 1998 o bezpečnosti a ochraně zdraví zaměstnanců před riziky spojenými s chemickými činiteli používanými při práci. K dispozici na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:31998L0024>
- 22 Viz info listy britského úřadu HSE (<http://www.hse.gov.uk/coshh/essentials/>) a úřadu BAUA (<http://www.baua.de>, v části Témata, EMKG).
- 23 Viz Webster J., „Groups at risk“ (Ohrožené skupiny), OSHwiki: https://oshwiki.eu/wiki/Groups_at_risk
- 24 <http://www.hse.gov.uk/toolbox/workers/migrant.htm>
- 25 OSH in figures: Young workers — Facts and figures (BOZP v číslech: Mladí pracovníci – fakta a čísla), EU-OSHA, 2007. K dispozici na adrese: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/7606507>

- 26 Mainstreaming gender into occupational safety and health practice (Zahrnutí genderu do praxe v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), EU-OSHA, 2014. K dispozici na adrese: <https://osha.europa.eu/es/tools-and-publications/publications/reports/mainstreaming-gender-into-occupational-safety-and-health-practice/view>
- 27 Larmour J. a Peters J., 2010, WES safety clothing and footwear survey (Průzkum společnosti WES o ochranných oděvech a obuvi), Women's Engineering Society. K dispozici na adrese: <http://www.wes.org.uk/sites/default/files/WES%20safety%20survey%20results%20March%202010.pdf>
- 28 <https://www.ioshmagazine.com/article/more-half-women-say-ppe-prevents-them-doing-their-job>
- 29 <http://elcosh.org/record/document/1198/d001110.pdf>; <http://elcosh.org/document/1198/d001110/Personal+Protective+Equipment+for+Women+-+Addressing+the+Need.html>
- 30 Personal protective equipment and women: Guidance for workplace representatives (Osobní ochranné pracovní prostředky a ženy: pokyny pro zástupce pracovníků), TUC, 2017. K dispozici na adrese: <https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/PPFandwomenguidance.pdf>
- 31 <http://www.oc-praktikum.de/nop/en-entry>
- 32 Mainstreaming occupational safety and health into university education (Integrace bezpečnosti a ochrany zdraví při práci do vysokoškolského vzdělávání), EU-OSHA, 2010. K dispozici na adrese: https://osha.europa.eu/cs/tools-and-publications/publications/reports/mainstream_osh_university_education
- 33 <https://roadmaponcarcinogens.eu/about/the-facts/>
- 34 Jongeneel W. P., Eysink P. E. D., Theodori D., Hamberg-van Reenen H. H. a Verhoeven J. K., 2016, Work-related cancer in the European Union: Size, impact and options for further prevention (Rakovina z povolání v Evropské unii: rozsah, dopad a možnosti pro další prevenci), RIVM Letter Report 2016-0010.
- 35 Nenonen N., Hämäläinen P., Takala J., Saarela K. L., Lim S. L., Lim G. K., Manickam K. a Yong E., 2014, Global estimates of occupational accidents and fatal work-related diseases in 2014 (Celosvětové odhady pracovních úrazů a smrtelných nemocí z povolání v roce 2014), Workplace Safety & Health Institute, Singapur.
- 36 Hutchings S., Cherrie J. W., Van Tongeren M. a Rushton L., 2012, Intervening to reduce the future burden of occupational cancer in Britain: what could work? (Opatření ke snížení budoucí zátěže rakovinou z povolání ve Velké Británii: co by mohlo fungovat?), Výzkum prevence rakoviny, 5(10), s. 1213–1222.
- 37 Právní předpisy EU zahrnují více než 270 karcinogenních, mutagenních nebo pro reprodukci toxických látek (CMR) v kategorii 1 (A a B) a více než 150 v kategorii 2, zatímco Mezinárodní agentura pro výzkum rakoviny klasifikuje více než 460 látek (nejen chemických) v kategoriích 1 a 2 (A a B). Viz Stepa R. A., Schmitz-Felten E. a Brentzel S., Carcinogenic, mutagenic, reprotoxic (CMR) substances (Karcinogenní, mutagenní a pro reprodukci toxické látky (CMR)), OSHwiki: [https://oshwiki.eu/wiki/Carcinogenic,_mutagenic,_reprotoxic_\(CMR\)_substances](https://oshwiki.eu/wiki/Carcinogenic,_mutagenic,_reprotoxic_(CMR)_substances)
- 38 Carey R., Driscoll T. R., Peters S. M., Glass, D. C., Reid, A., Benke, G. a Fritschl, L., 2014, Estimated prevalence of exposure to occupational carcinogens in Australia (2011–2012) (Odhad prevalence expozice karcinogenům na pracovišti v Austrálii (2011–2012)), Occupational and Environmental Medicine, 71, s. 55–62.
- 39 Cavet M. a Léonard M., 2013, Les expositions aux produits chimiques cancérigènes en 2010 (Expozice chemickým karcinogenním produktům v roce 2010), Dares Analyses No 054.
- 40 Expozice karcinogenům a rakovina z povolání: přezkum opatření pro hodnocení, EU-OSHA 2014. K dispozici na adrese <https://osha.europa.eu/cs/tools-and-publications/publications/reports/report-soar-work-related-cancer/view>.
- 41 Internetová stránka mezinárodního projektu týkajícího se karcinogenů: <https://roadmaponcarcinogens.eu/about/the-facts/>
- 42 „Krytalickým oxidem křemičitým“ se rozumí skupina v přírodě se vyskytujících nerostů v kamenech, skalách, písku a jílu; obvykle je obsahují stavební materiály. Při řezání, lámání, drcení, vrtání, broušení nebo otryskávání materiálů obsahujících oxid křemičitý vzniká poléťavý prach, který obsahuje částice krystalického oxidu křemičitého různých velikostí, z nichž některé mohou být vdechovány. Nejmenější částice jsou ty, které se mohou dostat do oblastí výměny plynů v plicích, kde způsobují poškození zdraví. Tyto částice jsou respirabilní krystalický oxid křemičitý a jsou za běžných světelných podmínek neviditelné.
- 43 Guidance for National Labour Inspectors on addressing risks from worker exposure to respirable crystalline silica (RCS) on construction sites (Pokyny pro národní inspektory práce ohledně řešení zdravotních rizik pro pracovníky způsobených expozicí respirabilnímu krystalickému oxidu křemičitému na staveništích), SLIC 2016. K dispozici na adrese: <https://osha.europa.eu/en/guidance-national-labour-inspectors-on-addressing-risks-from-worker-exposure-to-respirable-crystalline-silica>
- 44 https://oshwiki.eu/wiki/Respirable_Crystalline_Silica

Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět na otázky týkající se Evropské unie.

Bezplatná telefonní linka (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu (<http://europa.eu>).

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2018

Print	ISBN 978-92-9496-423-6	doi:10.2802/666708	TE-06-17-018-CS-C
Web	ISBN 978-92-9496-431-1	doi:10.2802/081508	TE-06-17-018-CS-N

© Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, 2018

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

Pro účely reprodukce nebo použití fotografií, které nepatří agentuře EU-OSHA, je nutné požádat o povolení přímo daného držitele autorských práv.

Fotografie použité v této publikaci zobrazují řadu pracovních aktivit. Nemusí vždy ukazovat příklady správné praxe nebo být v souladu s požadavky právních předpisů.

Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA) přispívá k cíli učinit z Evropy bezpečnější, zdravější a produktivnější místo pro práci. Agentura, kterou zřídila v roce 1994 Evropská unie a která má sídlo ve španělském Bilbau, provádí výzkum, vývoj a distribuci spolehlivých, vyvážených a nestranných informací v oblasti BOZP a spolupracuje s organizacemi v celé Evropě na zlepšování pracovních podmínek.

Agentura EU-OSHA rovněž za podpory orgánů EU a evropských sociálních partnerů pořádá dvouleté **kampaně Zdravé pracoviště**, které na vnitrostátní úrovni koordinuje síť jejích kontaktních míst. Cílem kampaně **Zdravé pracoviště má nebezpečné látky pod kontrolou** pro období 2018–2019 je zvýšit povědomí o rizicích, která představují nebezpečné látky na pracovišti, a prosazovat kulturu prevence rizik.

Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci

C/Santiago de Compostela 12
48003 Bilbao, ŠPANĚLSKO
E-mail: information@osha.europa.eu

www.healthy-workplaces.eu

Úřad pro publikace